

KJ
14 SIE. 2013

MINISTER EDUKACJI NARODOWEJ

RPO 601727 / 08

1582499

DKOW-WEPW/GP-043-348/2013

Warszawa, 2013-08-12

Pani
Irena Lipowicz
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowna Pani Minister,

Uprzejmie informuję, że Kancelaria Prezesa Rady Ministrów pismem SDT-171- 3(6)13/TI z 10 lipca br. przekazała do Ministerstwa Edukacji Narodowej pismo RPO-601727-1 /08/KJ z 3 lipca br. dotyczące wykonania przez Polskę wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu w sprawie Grzelak przeciwko Polsce.

W piśmie znajduje się kilka kwestii, które wymagają wyjaśnień. Sprawa pierwsza to wychowawczy charakter zajęć z etyki, których celem jest wprowadzane stopniowo, stosownie do możliwości rozwojowych ucznia, kształtowanie postaw, rozpoznawanie podstawowych wartości, budzenie refleksji wobec własnych wyborów i ich konsekwencji. Dlatego trudno zgodzić się z postulatem zastąpienia zajęć z etyki lekcjami filozofii, które wprowadzane są dopiero na czwartym etapie edukacyjnym w celu przekazania wiedzy z określonej dziedziny.

Nawiązując do stwierdzenia, że opracowanie przez Ministerstwo Edukacji Narodowej podstaw programowych dla wszystkich etapów edukacyjnych jest w ocenie Rzecznika niewystarczające, pragnę zwrócić uwagę że wyjątkowo w przypadku przedmiotu etyka Ministerstwo w 2010 r. zleciło ogłoszenie przez Ośrodek Rozwoju Edukacji konkursu na opracowanie kompleksowego programu do nauczania etyki dla II, III i IV etapu edukacyjnego. Nagrodzony w konkursie program pn „Ludzkie ścieżki”, jest opublikowany na stronie internetowej www.ore.edu.pl i jest dostępny jako pomoc dla każdego nauczyciela etyki, który zechce z niego skorzystać.

Odnosząc się do sprawy wykonania wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Grzelak przeciwko Polsce wyjaśniam, że stopień

ogólności sformułowania wyroku (akceptującego w tezie 104 obowiązujące w Polsce przepisy dotyczące nauczania religii i etyki, przy jednoczesnym uznaniu zasadności skargi z powodu braku oceny na świadectwie, wynikającym z niezapewnienia możliwości udziału w zajęciach z etyki) przyczynił się do przyjęcia przez stronę rządową stanowiska, które zostało przedstawione w komunikacie Ministerstwa Spraw Zagranicznych z 15 czerwca 2010 r. Stwierdzono w nim, że Trybunał w orzeczeniu w sprawie Grzelak przeciwko Polsce nie zakwestionował systemu organizacji religii i etyki w polskich szkołach ani możliwości postępów w nauce z tych przedmiotów, jak również możliwości wliczania ocen z tych przedmiotów do średniej ocen, zatem stwierdzone naruszenie ma przyczynę w złej praktyce placówek oświatowych, w których pobierał naukę skarżący, a nie w obowiązujących regulacjach prawnych

Powyższe stanowisko wyznaczyło przyjęty w trybie roboczym w kwietniu 2012 r. plan działań rządu dotyczących realizacji omawianego wyroku. W zakresie środków o charakterze indywidualnym przyjęto, że w związku z osiągnięciem pełnoletności przez skarżącego (urodzonego w 1991 r.), nie podlega on już obowiązkowi nauki, nie jest więc konieczne zastosowanie jakichkolwiek środków tego rodzaju. Ponadto Trybunał uznał, że stwierdzenie naruszenia w omawianym wyroku stanowi samo w sobie wystarczające zadośćuczynienie dla skarżących.

W zakresie środków ogólnych, zgodnie z przyjętym stanowiskiem stwierdzającym, że naruszenie miało przyczyny w złej praktyce placówek szkolnych, a nie w regulacjach prawnych, uznano, że środki te powinny dotyczyć działań informacyjnych o charakterze zapobiegawczym, w szczególności przetłumaczenia i rozpowszechnienia wyroku w sprawie Grzelak przeciwko Polsce oraz przekazania kuratorom oświaty i dyrektorom szkół informacji dotyczącej zasad organizowania zajęć z etyki.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych podjęło robocze konsultacje z Sekretariatem Rady Europy celem ustalenia, czy zaproponowane przez Polskę środki ogólne będą wystarczające dla wykonania wyroku w omawianej sprawie, natomiast Ministerstwo Edukacji Narodowej przystąpiło do ich realizacji. W czerwcu 2011 r. przetłumaczony na języka polski wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Grzelak przeciwko Polsce został zamieszczony na stronie internetowej Ministerstwa oraz na stronach internetowych kuratoriów oświaty we wszystkich województwach. W ten sam sposób została przekazana Informacja w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki etyki w szkołach publicznych, zawierająca wyjaśnienia dotyczące:

- obowiązujących regulacji prawnych,
- zasad organizowania zajęć z etyki, celów i treści nauczania etyki oraz zalecanych warunków i sposobu realizacji tych zajęć wynikających z przepisów rozporządzenia w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół,

- określenia kwalifikacji wymaganych od nauczycieli etyki uczących tego przedmiotu na poszczególnych etapach nauczania oraz
- podjętych przez MEN działań wspomagających tworzenie bazy dydaktycznej z zakresu nauczania etyki wraz z podaniem dostępu do umieszczonego w bazie elektronicznej programu nauczania etyki dla II, III i IV etapu edukacyjnego.

Równocześnie omówioną wyżej informację przekazano w formie listów do dyrektorów szkół, a kuratorom oświaty zalecono wykorzystania zawartych w niej informacji podczas konferencji szkoleniowych dla dyrektorów szkół i nauczycieli przed rozpoczęciem nowego roku szkolnego.

Ponadto, w ramach przyjętego planu działań Ministerstwo Edukacji Narodowej rozesało do kuratorów oświaty ankietę monitorującą prawidłowość działań dotyczących zapewnienia wszystkim zainteresowanym udziału w zajęciach z etyki w roku szkolnym 2010/2011 i 2011/2012. Ankieta miała na celu rozpoznanie ewentualnych nieprawidłowości i sposobu ich usuwania w trybie sprawowanego nadzoru pedagogicznego.

Ocena zaproponowanych (i realizowanych) działań dotyczących wykonania przez Polskę omawianego wyroku została przekazana przez przedstawicieli Sekcji Wykonywania Wyroków Sekretariatu Rady Europy, które odbyło się w Ministerstwie Edukacji Narodowej w marcu 2013 r., z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Przedstawicielka Sekretariatu Rady Europy wyraziła obawę, czy zaproponowane środki w sposób trwały wyeliminują przyczynę, mimo iż - jak przyznała - Trybunał nie wskazał dokładnie, jakie działania należy podjąć w celu wykonania wyroku w omawianej sprawie, a dobór środków mających wyeliminować przyczynę naruszenia należy do danego państwa. W tej sytuacji, stwierdzając, że zapewnienie zorganizowania zajęć z etyki stanowiłoby nadmierne obciążenie dla budżetu państwa, zasugerowała poszukiwanie rozwiązań alternatywnych, takich jak np. nauczanie etyki metodą e-learningu.

W wyniku sugestii przedstawicieli Sekcji Wykonywania Wyroków Sekretariatu Rady Europy, Ministerstwo Edukacji Narodowej przyjęło harmonogram działań dotyczący wprowadzenia możliwości nauczania etyki metodą e-learningu w szkołach publicznych, w przypadku, gdy nie jest możliwe zorganizowanie zajęć z etyki w oparciu o dotychczasowe przepisy ze względu na zbyt małą liczbę chętnych.

Harmonogram został przesłany do Ministerstwa Spraw Zagranicznych w celu dalszych konsultacji z Sekcją Wykonywania Wyroków Sekretariatem Rady Europy, był również przedstawiony podczas posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 24 czerwca 2013 r.

2 wyrazami znaczenia

Z upoważnienia
MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ

Jadysz Sławecki
SEKRETARZ STANU